

Một số nội dung cốt lõi trong giáo dục ý thức quốc phòng cho cán bộ cơ sở hiện nay

ThS. LÊ ĐÌNH QUY

Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng; Email: lequy36a@gmail.com

Tóm tắt: Trong bối cảnh hiện nay, tình hình quốc tế và khu vực có nhiều diễn biến phức tạp, khó đoán định, đặt ra những yêu cầu mới, đặc điểm mới của nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc, trong đó có vấn đề giáo dục ý thức quốc phòng cho cán bộ cơ sở. Bài viết này nói về một số nội dung cốt lõi trong việc giáo dục ý thức quốc phòng cho cán bộ cơ sở hiện nay có ý nghĩa to lớn góp phần tìm hiểu làm sâu sắc và sáng rõ hơn về mặt lý luận và thực tiễn đang đặt ra.

Từ khóa: ý thức quốc phòng; cán bộ cơ sở; giáo dục ý thức quốc phòng.

Trải qua mấy nghìn năm lịch sử của dân tộc, quốc phòng và ý thức quốc phòng đã xuất hiện từ những ngày đầu dựng nước và giữ nước, và đã trở thành kinh nghiệm xương máu, bài học quý báu trong văn hoá, đất nước, con người Việt Nam. Từ xa xưa, ông cha ta đã chủ động, tích cực trong đấu tranh phòng, chống lại sự xâm lăng, đô hộ của kẻ thù và của thiên tai, dịch họa. Bắt đầu từ chính sách "Ngụ binh ư nông" (xuất hiện từ thời nhà Lý - 1126 đời Lý Thần Tông), đến thời nhà Trần được phát triển mạnh mẽ càng chứng minh tư tưởng tích cực chủ động trong việc phòng vệ và giữ nước của dân tộc Việt Nam. Trong Tuyên ngôn độc lập, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tuyên bố: "Nước Việt Nam có quyền hưởng tự do và độc lập, và sự thật đã thành một nước tự do, độc lập. Toàn thể dân tộc Việt Nam quyết đem tất cả tinh thần và lực lượng, tính mạng và của cải để giữ vững quyền tự do, độc lập ấy"⁽¹⁾.

Kế thừa truyền thống quý báu của dân tộc ta trong lịch sử đấu tranh dựng nước và giữ nước, tư tưởng quốc phòng ở Việt Nam không ngừng phát triển, trở thành giá trị tinh thần, giá trị văn hoá, nhân văn sâu sắc. Luật Quốc phòng năm 2018 nêu rõ: "Quốc phòng là công cuộc giữ nước bằng sức mạnh tổng hợp của toàn dân tộc, trong đó sức mạnh quân sự là đặc trưng, lực lượng vũ trang nhân dân làm nòng cốt"⁽²⁾. Sách trắng Quốc phòng Việt Nam 2019 cũng khẳng định: "Chính sách Quốc phòng của Việt Nam mang tính chất hoà bình và tự vệ; kiên quyết, kiên trì đấu tranh giải quyết mọi tranh chấp, bất đồng bằng biện pháp hòa bình trên cơ sở luật pháp quốc tế; tích cực, chủ động ngăn ngừa, đẩy lùi nguy cơ chiến tranh,

thực hiện phương châm bảo vệ Tổ quốc từ sớm, từ xa, sẵn sàng chống chiến tranh xâm lược"⁽³⁾.

Từ quan điểm và chính sách về quốc phòng trên cho thấy, nội dung cốt lõi của ý thức quốc phòng phản ánh quá trình xây dựng nền quốc phòng toàn dân mang bản sắc riêng có của Việt Nam trong tiến trình lịch sử dựng nước và giữ nước. Ý thức quốc phòng là một bộ phận thuộc về ý thức chính trị, bao gồm những quan điểm, tư tưởng, lý luận; tình cảm, tâm trạng, ý chí, niềm tin, bản lĩnh, truyền thống, thói quen, trách nhiệm... về nhiệm vụ quốc phòng - phòng thủ đất nước. Xét ở phạm trù ý thức chính trị, có thể hiểu ý thức quốc phòng qua hai cấp độ: thứ nhất là cấp độ phản ánh hệ tư tưởng - lý luận; thứ hai là cấp độ phản ánh tâm lý - xã hội, dù ở cấp độ nào cũng đều phản ánh thực tiễn nhiệm vụ phòng thủ đất nước, bảo vệ Tổ quốc.

Tuy nhiên, với tư cách ý thức xã hội, ý thức quốc phòng cần được định rõ qua thực tiễn vận hành của nền quốc phòng mang tính nhà nước; còn với tư cách ý thức cá nhân, thì ý thức quốc phòng đó phải được chuyển hoá vào nhận thức, tình cảm, ý chí, thói quen, trách nhiệm... của mỗi người dân. Trong sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc hiện nay, mỗi người dân không những cần quán triệt tốt, mà còn phải có trách nhiệm thực hiện nhiệm vụ phòng thủ đất nước, bảo vệ Tổ quốc.

Để quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước nói chung thâm nhập sâu rộng vào quần chúng nhân dân thì cần phải thông qua nhiều khâu, nhiều bước, nhưng trực tiếp nhất, hiệu quả nhất là thông qua nhận thức, hành động của đội ngũ cán bộ ở cơ sở. Do đó, công tác giáo dục ý thức về quốc phòng

cho cán bộ cơ sở có ý nghĩa to lớn trong việc tạo dựng hình ảnh, tấm gương trực tiếp, sống động cho quần chúng nhân dân noi theo, giống như: □Một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền□⁽⁴⁾. Cán bộ cơ sở là những người hoạt động trong hệ thống chính trị xã, phường, thị trấn; là cầu nối quan trọng nhất giữa Đảng, Nhà nước với nhân dân, đồng thời giữ vai trò quyết định trong việc xây dựng và thúc đẩy phong trào cách mạng của quần chúng ở cơ sở. Đây là một bộ phận rất quan trọng, giữ vai trò quyết định trong việc hiện thực hoá sự lãnh đạo của Đảng và quản lý của Nhà nước về mọi mặt đời sống kinh tế - xã hội ở cơ sở; trực tiếp quán triệt, tổ chức thực hiện mọi quyết định của cấp ủy cấp trên, cấp ủy cùng cấp và mọi chủ trương, kế hoạch, sự chỉ đạo của chính quyền cấp trên, cũng như mọi chương trình, kế hoạch của chính quyền cơ sở; ý thức quốc phòng của cán bộ cơ sở không chỉ thể hiện qua kiến thức về quốc phòng mà còn thông qua khả năng thực thi các nhiệm vụ liên quan đến bảo vệ đất nước, bảo vệ chủ quyền quốc gia, giữ gìn trật tự an toàn xã hội. Trong thời đại toàn cầu hoá, các yếu tố về an ninh phi truyền thống, đặc biệt là an ninh mạng, bảo vệ tài nguyên biển, biên giới, đều cần sự quan tâm và tham gia tích cực từ mọi cấp, mọi ngành, đặc biệt là cán bộ cơ sở.

Trong bối cảnh hiện nay, khi tình hình quốc tế và khu vực có nhiều diễn biến phức tạp, khó đoán định, việc giáo dục ý thức quốc phòng cho cán bộ cơ sở là một nhiệm vụ quan trọng không chỉ đối với sự ổn định của đất nước mà còn ảnh hưởng trực tiếp đến công tác quản lý và bảo vệ an ninh quốc gia. Để giáo dục ý thức quốc phòng cho cán bộ cơ sở hiện nay, cần phải nắm vững và tuân thủ một số nội dung cốt lõi mang tính nguyên tắc, đó là:

Một là, giữ vững sự lãnh đạo của cấp ủy Đảng, phát huy sự phối hợp chặt chẽ, đồng bộ của các tổ chức, các lực lượng trong việc tham gia phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ ở cơ sở. Tổ chức đảng, chính quyền, các cơ quan chức năng, ban ngành, đoàn thể địa phương là chủ thể giáo dục ý thức quốc phòng của cán bộ cơ sở hiện nay, chỉ có trên cơ sở giáo dục nhận thức mới làm cho các cấp, các ngành và mỗi người có thái độ đúng đắn và trách nhiệm cao đối với công tác này. Nội dung, hình thức, yêu cầu giáo dục ý thức quốc phòng của đội ngũ cán bộ cấp xã cần phải được xác định và thể hiện rõ trong các nghị quyết lãnh đạo

về công tác quân sự, quốc phòng hàng năm và trên các mặt, các lĩnh vực công tác khác có liên quan, trên cơ sở đó đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục để nâng cao nhận thức cho đội ngũ cán bộ các cấp.

Trên cơ sở nghị quyết lãnh đạo của tổ chức đảng các cấp, các lực lượng xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch một cách thống nhất nhằm phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ cơ sở đúng hướng và có hiệu quả cao. Sự kết hợp chặt chẽ giữa các tổ chức trong hệ thống lãnh đạo chỉ huy, giữa các cơ quan, đơn vị chính là động lực tác động phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ ở cơ sở. Thông qua các hoạt động như toạ đàm, trao đổi về phát triển kinh tế - xã hội gắn với tăng cường, củng cố quốc phòng - an ninh trên các địa bàn gắn với từng tỉnh, thành phố, xuống quận, huyện và đến các xã, phường ở từng địa phương cụ thể, qua đó cung cấp thông tin, những kinh nghiệm trong công tác lãnh đạo, chỉ đạo nhiệm vụ phát triển kinh tế với quốc phòng, quốc phòng với kinh tế; đẩy mạnh các hoạt động tuyên truyền, giáo dục pháp luật, nhất là Luật Quốc phòng, Luật An ninh quốc gia, Luật An ninh mạng, Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh...; hoạt động văn hoá, văn nghệ bằng các hình thức sân khấu hoá của các tổ chức, các lực lượng trên địa bàn cơ sở bảo đảm phù hợp với tình hình thực tiễn.

Hai là, gắn phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ cơ sở với xây dựng đội ngũ cán bộ vừa hồng, vừa chuyên và xây dựng địa phương, cơ quan, tổ chức ở cơ sở vững mạnh về mọi mặt. Xây dựng đội ngũ cán bộ và công tác cán bộ phải thực sự là nhiệm vụ □then chốt□của vấn đề □then chốt□trong công tác xây dựng Đảng, có liên quan đến sự sống còn của Đảng và vận mệnh của chế độ; cán bộ là nhân tố quyết định sự thành bại của cách mạng. Đảng ta nhiều lần nhấn mạnh: □Tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược và người đứng đầu đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ. Xây dựng, hoàn thiện chính sách phát hiện, thu hút, sử dụng nhân tài; có cơ chế bảo vệ những cán bộ năng động, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm..., đồng thời xử lý nghiêm các trường hợp vi phạm□⁽⁵⁾. Trong bối cảnh hiện nay, thực hiện sắp xếp tinh giản bộ máy, từng cấp, từng ngành cần khẩn trương rà soát để có phương án cơ cấu lại đội ngũ cán bộ có đủ phẩm chất, năng lực, ngang tầm nhiệm vụ. Muốn làm tốt được công việc này, cần tập trung chú trọng nâng cao bản lĩnh chính trị, trí tuệ, sự gương mẫu,

tinh thần vì nhân dân phục vụ của cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ lãnh đạo chủ chốt và người đứng đầu các cấp. Kiên quyết đấu tranh chống quan liêu, tham nhũng, lãng phí, tiêu cực, chủ nghĩa cá nhân, lối sống cơ hội, thực dụng, bè phái, đặc quyền đặc lợi, nói không đi đôi với làm. Tiếp tục đẩy mạnh thực hiện tinh giản biên chế gắn với cơ cấu lại đội ngũ cán bộ công chức, viên chức theo vị trí việc làm. Nghiên cứu hoàn thiện cơ chế lựa chọn, đánh giá, sàng lọc để nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ ở cơ sở. Làm tốt công tác tư tưởng; giải quyết kịp thời chế độ, chính sách đối với các trường hợp bị ảnh hưởng trong quá trình sắp xếp tổ chức bộ máy, tinh giản biên chế.

Ngoài việc xây dựng đội ngũ cán bộ vừa hồng, vừa chuyên, phải đồng thời quan tâm xây dựng địa phương, cơ quan, tổ chức ở cơ sở vững mạnh về mọi mặt. Với quan điểm chiến tranh nhân dân, toàn dân đánh giặc, mỗi địa phương không những phải tự bảo vệ mình, tạo điều kiện cho quân chủ lực tấn công địch vào những hướng chiến lược quan trọng mà còn góp phần vào cuộc chiến đấu chung của cả nước. Mỗi địa phương là một đơn vị hành chính, kinh tế - xã hội hoàn chỉnh. Do vậy, giáo dục ý thức quốc phòng cho cán bộ cơ sở vừa đáp ứng yêu cầu bảo đảm khả năng hoàn thành nhiệm vụ giữ vững ổn định chính trị, phát triển kinh tế, văn hoá - xã hội, củng cố quốc phòng, an ninh trật tự và an toàn xã hội; đồng thời giáo dục năng lực cũng như khả năng sẵn sàng chiến đấu bảo vệ chính địa phương và xây dựng địa phương vững mạnh về mọi mặt.

Ba là, *đổi mới chương trình, nội dung, phương pháp kết hợp với chuẩn hoá đội ngũ giảng viên giáo dục quốc phòng trong việc bồi dưỡng phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ ở cơ sở*. Việc phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ cơ sở hiện nay đều phải dựa vào cơ sở lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam. Tuy nhiên, trong mỗi thời kỳ lịch sử do sự tác động của tình hình thế giới, khu vực, trong nước, do yêu cầu, nhiệm vụ của cách mạng, yêu cầu, nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong từng thời kỳ, mà chương trình, nội dung, hình thức, biện pháp bồi dưỡng, phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ cơ sở phải được xác định và đổi mới một cách phù hợp; kiên quyết khắc phục những biểu hiện tư duy cũ cứng nhắc, máy móc, rập khuôn trong chương trình, nội dung, hình thức, biện pháp bồi dưỡng, phát triển ý thức quốc phòng của họ.

Cùng với đó, cần phải chú trọng tập trung giáo dục chất lượng đội ngũ giảng viên là vấn đề đặt ra đối với mọi loại hình giáo dục, đào tạo. Bởi lẽ, chất lượng giáo dục, đào tạo phụ thuộc một cách quyết định vào chất lượng giảng dạy của đội ngũ giảng viên. Chất lượng giảng viên quyết định chất lượng giáo dục nói chung và chất lượng giáo dục, bồi dưỡng kiến thức quốc phòng nói riêng - yếu tố quan trọng góp phần phát triển ý thức quốc phòng của cán bộ ở cơ sở. Trong mối quan hệ giữa hoạt động giáo dục, bồi dưỡng và tự giáo dục, bồi dưỡng kiến thức quốc phòng thì hoạt động trang bị kiến thức quốc phòng của đội ngũ giảng viên bao giờ cũng đóng vai trò chủ đạo. Khi đội ngũ cán bộ cơ sở nắm vững nội dung kiến thức được trang bị về lý luận cũng như những kinh nghiệm về quân sự, quốc phòng địa phương thông qua các hình thức tập huấn, các buổi bồi dưỡng nghiệp vụ, các hội nghị tổng kết hoạt động công tác quân sự, quốc phòng, họ sẽ có động lực chuyển hoá những nhận thức, hiểu biết thành hành động cụ thể trong việc nâng cao ý thức quốc phòng của mình.

Ý thức quốc phòng thuộc hình thái ý thức chính trị phản ánh hoạt động quân sự, quốc phòng - một hình thức hoạt động đặc thù của xã hội. Trong mỗi thời kỳ lịch sử, nhiệm vụ quân sự, quốc phòng, bảo vệ Tổ quốc có những đặc điểm, yêu cầu riêng. Ngày nay, nhiệm vụ đó có nhiều nội dung mới, đòi hỏi toàn dân phải có ý thức quốc phòng đúng đắn, hiểu biết sâu sắc nhiệm vụ quốc phòng - an ninh trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Giáo dục ý thức quốc phòng cho cán bộ cơ sở giữ vị trí quan trọng trong xây dựng tiềm lực chính trị, tạo nên thế và lực mới trong thế trận quốc phòng toàn dân, thế trận an ninh nhân dân ở từng địa phương, khu vực và trên cả nước, góp phần bảo vệ vững chắc độc lập chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ, tạo môi trường, điều kiện thuận lợi để phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao tiềm lực, sức mạnh của đất nước./.

(1) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.6, tr.587.

(2) Khoản 1, Điều 2, Chương 1, Luật Quốc phòng, Luật số 22/2018/QH14, ngày 8/6/2018.

(3) Bộ Quốc phòng (2019), *Quốc phòng Việt Nam 2019*, Nxb. CTQG Sự thật, H., tr.25.

(4) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.1, tr.284.

(5) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.2, tr.230.